

DRUŽBENA STRUKTURA/STRUKTURIRANJE DRUŽBENOSTI

I. »Naše« in »tuje« skupine- »mi« in »oni«

Lastne skupine= skupine, ki jim pripadamo in se z njimi istovetimo. Lastnim skupinam smo čustveno zavezani in ji pripisujemo pozitivne lastnosti.

Tuje skupine= skupine, ki jim ne pripadamo in se z njimi ne istovetimo. Tujim skupinam pripisujemo negativne lastnosti.

II. Družbena struktura in družbeni red

Družbena struktura= se lahko ohranja le preko delovanja posameznikov-ljudje s svojim vsakokratnim obnašanjem, delovanjem in medsebojnimi odnosi vzpostavljajo in ohranjajo družbeno strukturo. Družbena struktura nam predstavlja nekakšno statično »idealizirano« sliko družbenega reda, ki je primerna za znanstveno preoblikovanje.

Družbo preučujemo na:

- Kvantitativni ravni
- Kvalitativni ravni

Kvantitativna raven= struktura družbe glede na spol, starost, poklic, izobrazbo.

Kvalitativna raven= preučujemo npr. naravo družbenih odnosov in vlog, družbenih položajev in slojev ali pomen in vrste družbenih institucij.

Družbeni red= nam izraža strukturiranost družbenih pojavov v smislu njihovega nenehnega reproduciranja, spreminjanja in preoblikovanja.

III. Družbeni odnosi

Človekov vsakdan sestavlja vrsta stikov in komunikacij. V nekatere odnose smo prisiljeni vstopiti in ti se nam kažejo kot nujni, neizbežni. Obstajajo pa tudi odnosi, ki so popolnoma stvar naše izbire (kulturni, športni...).

Družbeni odnosi so pomembna sestavina družbene strukture; zato sta potrebna 2 pogoja:

- Družbeni stik ali interakcija med posamezniki in družbenimi skupinami
- Komunikacija ali sporazumevanje

Vrste družbenih odnosov:

- Medindividualni odnosi, ki se vzpostavljajo med posamezniki
- Medskupinski odnosi, ki se odvijajo med družbenimi skupinami
- Združevalni (konjuktivni odnosi)
- Razdruževalni (disjunktivni) odnosi

Konjuktivni odnosi:

- Odnosi sodelovanja ali kooperacije-gre za sodelovanje ljudi z namenom, da dosežejo nek skupni cilj. Gre lahko tako za prisilno ali pa za prostovoljno sodelovanje
- Odnosi prilagajanja ali akomodacije: so odnosi, ki jih ljudje »prenašamo« oz. »trpimo« ker nam to pač narekuje dejavnost, ki jo opravljamo z drugimi. Prisiljeni smo sklepati kompromise, da so odnosi še znosni (npr. s svojim sosedom v šolski klopi)
- Odnosi asimilacije-gre za primere, ko ena skupina tako rekoč »vsrka vase« drugo skupino-slednja skupina torej izgublja svoje lastne značilnosti in se počasi popolnoma prilagodi oz. prevzame kulturne vzorce prevladujoče kulture.

Disjunktivni odnosi:

- Odnosi tekmovanja-o njih govorimo, ko se posamezniki potegujejo za neki cilj ali dobroto, ki ni dosegljiva vsem
- Odnosi nasprotovanja-posamezniki poskušajo onemogočiti drug drugemu, da bi dosegli svoje cilje, čeprav pri tem ne poskušajo nasprotnika uničiti (fizično) (npr. vojne, državni udari)
- Konfliktne odnose-predstavljajo najbolj zaostreno obliko družbenih odnosov, pri katerih poskušajo posamezniki ali skupine nasprotnika popolnoma onemogočiti in mu odvzeti vsako možnost doseči svoj cilj (npr. oboroženi konflikt med dvema državama)

IV. Družbeni položaji oz. družbeni statusi

Igranje oz. izvajanje vloge= dejansko obnašanje posameznika na določenem družbenem položaju.

Družbeni položaj= govori o stopnji ugleda, ki ga družba pripisuje posamezniku. Prek prepoznavanja družbenih položajev ljudi ocenjujemo drug drugega.

Družbeni status= izraz uporabljamo za označevanje različno rangiranih in vrednotenih položajev. Status nam bolj ali manj natančno izraža ugled, spoštovanje, ki ga uživa posameznik na določenih položajih.

Pripisani družbeni statusi= so tisti položaji, ki jih dobimo »v dar« že ob rojstvu, jih nasledimo, podedujemo. Družba nam jih prizna, ne da bi sami morali za to kar koli storiti.

Determinante pripisanega družbenega statusa:

- Etnično in rasno poreklo ter versko pripadnost
- Družinsko poreklo- v nobeni družbi ni vseeno, ali se rodiš kot pripadnik slovenske ali romske družine, bogatim ali revnim staršem. Družinsko poreklo nam priča tudi o slojevski pripadnosti posameznikov.
- Spol in starost- večina kultur pripisuje moškemu spolu višjo vrednost, višji družbeni status. Večina položajev v družbi, ki jih zavzemajo moški, je višje vrednotena, bolj cenjena (politiki...). Pri starosti so prehodi velikokrat zaznamovani z obredi (matura, diploma...)

Determinante pridobljenega družbenega statusa:

- Pridobljeni družbeni status je rezultat osebnih naporov, znanje, sposobnosti in delovanje posameznika
- Pridobljeni statusi so odvisno od nas samih, od naše uspešnosti na različnih področjih družbenega življenja
- Izobrazba
- Poklic

V. Družbene skupine

Družbena skupina= tvorijo najmanj dva, večinoma pa več posameznikov, ki so med seboj povezani, integrirani v enoto. Najpomembnejši element družbenih skupin je notranja povezanost- kohezivnost (skupna dejavnost, občutek pripadnosti skupini in skupna stališča, vrednote in norme). Družbene skupine ustanavljajo ljudje na lastno pobudo ali pa v okviru raznih družbenih institucij.

Klasifikacija družbenih skupin:

- Funkcionalna klasifikacija- razvršča družbene skupine glede na univerzalne družbene dejavnosti. Te skupine so: ekonomske, družinsko-sorodstvene, vzgojno-izobraževalne, politične, verske, kulturne in rekreacijske.
- Dihitorna tipologija- klasifikacija, ki razvršča družbene skupine na primarne in sekundarne skupine ter na formalne in neformalne skupine.

Primarne skupine:

- Med te štejemo tiste, kjer med člani skupine prevladuje intimnost stikov, medsebojno zaupanje, pomoč, ljubezen, spoštovanje in razumevanje.
- Tipičen primer je družina
- V primarne skupine se lahko razvijejo tudi skupine vrstnikov pri igri, soseščini ali skupine sodelavcev.
- Primarne skupine so pomembne za osebni razvoj oz. za proces socializacije, za zadovoljevanje potreb
- Primarne skupine so tiste, znotraj katerih poteka družbeni nadzor oz. socialna kontrola.

Sekundarne skupine:

- So večje družbene tvorbe, ki slonijo pretežno na neosebni, posredni in formalno urejeni odnosih. Nastajajo na temelju posebnih interesov ali ciljev, v njih pa imajo pripadniki specializirane družbene vloge, prevladujejo pa odnosi podrejenosti in nadrejenosti.
- Primeri: šole, podjetja, politične stranke, lokalne skupnosti, vojska.
- Človeku dopuščajo več iniciativnosti in svobode

Formalne družbene skupine= so ponavadi organizirane, označuje jih poseben pomen ali funkcija, ki je formalno označena s pravili. Za te skupine so značilni: formalni način vodenja, vstopni in izstopni pogoji za člane, posebno ime in razpoznavni znaki (zastave, značke).

Neformalne skupine= tvorijo naključne skupine, skupine prijateljev ali znancev, ulične klape.. O neformalnih skupinah govorimo tudi v političnem življenju. Imenujemo jih skupine pritiska ali interesne skupine (to so skupine ljudi s podobnimi družbenimi položaji ali interesi, ki niso zastopani v nobenem organu oblasti vendar neformalno poskušajo vplivati na politične odločitve s podkupovanjem, grožnjami..)

VI. Družbene organizacije

Družbene organizacije= so formalne družbene skupine, v katere se posamezniki povezujejo zaradi doseganja skupnih ciljev in zadovoljevanja skupnih potreb.

Značilnosti družbenih organizacij:

- V družbeni organizaciji ima posameznik le eno izmed družbenih vlog (npr. poklicno, športno)
- Članstvo v organizaciji je nadomestljivo (izstop ali izključitev posameznikov iz organizacije nadomestijo novi člani)
- Zanje je značilna posebna notranja strukturiranost, ki ponavadi temelji na hierarhiji odnosov, vlog in položajev
- So relativno trajne
- Imajo določena pravila (šolski red)
- Imajo formalnega (zakonitega) vodjo (npr. ravnatelj)
- Imajo svoje simbole (žig, zastava, uniforme)

Vrste družbenih organizacij:

- Politične (SDS, SLS...)
- Ekonomske (A Banka)
- Kulturne (SNG Maribor)
- Vzgojno-izobraževalne (Pravna fakulteta)
- Športne (smučarski klub Branik)
- Zdravstvene (Klinični center v Ljubljani)
- Religiozne (cerkev Sv. Barbare)
- Organizacije za mir in varnost (Mariborska policija)

Človek organizacije= pripadnik srednjega ali višjega sloja (upravni, menedžerski sloj), ki se povsem identificira (izenači) z organizacijo v kateri je zaposlen. Svoje potrebe in interese poistoveti z interesi organizacije (npr. japonski srednji in višji sloji).

Totalna organizacija= pojem je v sociologijo uvedel Erving Goffman. Opreделil jo je kot organizacijo, v kateri živi in dela večje število posameznikov, ki so izolirani od družbe za daljše časovno obdobje in preživljajo formalno organizirano obdobje svojega časa (Goffman je preživel leto dni v opazovanju interakcij v psihiatrični bolnišnici). Tipične totalne organizacije so vojašnice, koncentracijska taborišča, samostani, razne sekte, torej vse tiste, v katerih posameznik prostovoljno in prisilno spremeni svojo identiteto, njegovo življenje pa skoraj v celoti določajo pravila organizacije.

Značilnosti totalnih organizacij:

- Člani totalnih organizacij so izolirani od zunanjega sveta in trajnih stikov oz. vezi z družino
- Posameznik ima eno samo vlogo
- Ob sprejemu v totalno organizacijo »odloži« svojo lastnino, svojo obleko zamenja za uniformo
- Tu postane »nova osebnost«, večinoma se prevzgoja začne s poniževanji in različnimi oblikami degradacije osebnosti, ki imajo namen razbiti staro predstavo o sebi in ustvariti novo (npr. zapori, vojaške organizacije)

Goffman je ugotovil 5 najbolj tipičnih primerov reagiranja:

- Prva reakcija je »umik vase«, osebe nič ne zanima, z drugimi vzdržuje le minimalne stike
- Druga vrsta reakcije je uporništvu. Gre za odkrito nasprotovanje pravilom, osebu in sovraštvu do ustanove. Za te primere so predvidene stroge sankcije (samica v zaporu)
- Tretji način je kolonizacija. Posameznik se počasi navaja na novo situacijo
- Četrti tip je »spreobrnitev«. Oseba sprejme vlogo vzornega člana, ki upošteva pravila in zahteve organizacije.
- Peti način je prilagoditev. Oseba ostane hladnokrvna v vsaki situaciji, ne izstopa, ne povzroča problemov, ki bi lahko podaljšali bivanje v organizaciji.

Birokratske organizacije= z njimi se je ukvarjal Max Weber. Njihova univerzalnost izhaja iz prevladujočega tipa delovanja v industrijskih družbah, tj. racionalnega delovanja- procesa racionalizacije. Človek moderne družbe se podreja predvsem avtoriteti predpisov in zakonov. Kljub vsem pomanjkljivostim je Weber prepričan, da je birokratska organizacija neizbežna »usoda« modernih industrijskih družb, saj zagotavlja maksimalno učinkovitost in strokovnost opravljenih storitev.

Značilnosti birokratske organizacije:

- Vsa delovna opravila so natančno razdeljena- uslužbenci imajo dolžnosti in jasno opredeljeno odgovornost do nadrejenih
- Organizacija je hierarhično strukturirana- med uslužbenci prevladujejo odnosi podrejenosti in nadrejenosti.
- Birokratski postopki tečejo po ustaljenem redu in navodilih, kar zagotavlja disciplino in odgovorno delo zaposlenih in le malo svobode in iniciativnosti v opravljanju dela
- Uslužbenci birokratske organizacije morajo opravljati svoje delo nepristransko in brezosebno
- Uslužbenec zaposluje organizacija na podlagi strokovne izobrazbe in primernih kvalifikacij. Uslužbenec lahko napreduje na delovnem mestu in je zaščiten pred samovoljnim odpuščanjem delodajalca.

Pozitivne strani birokratske organizacije:

- Storitve so točne, hitre, predvidljive, cenene in učinkovite.
- Strogo spoštovanje pravil

Negativne strani birokratske organizacije:

- Brezosebni odnosi uslužbencev do ljudi, pretirano strogo upoštevanje pravil, neprijaznost, zamude in razosebljanje zaposlenih

Kritika birokratskih organizacij= Robert Merton dokazuje, da lahko postane birokratska organizacija v določenih primerih tudi disfunkcionalna, birokratski postopki se torej obrnejo proti sami organizaciji in ogrozijo njene cilje.

VII. Družbene institucije

Definicija:

- Sistem, urejen na predvidljiv, družbeno sprejemljiv in pričakovan način, v skladu z določenimi normami, vlogami in pravili
- Splošna oblika medčloveškega povezovanja
- Omogočajo zadovoljevanje individualnih in družbenih potreb

Vrste družbenih institucij:

1. Družina:

- Temeljna in glavna institucija
- Zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb
- Potreba po biološki reprodukciji ljudi-prokreacija
- Potreba po varnosti, ljubezni, pripadnosti
- Opravlja ekonomsko dejavnost
- Intimni, osebni odnosi

2. Šolske institucije:

- Vzgaja in izobražuje
- Uresničuje vsesplošni družbeni cilj (znanje)
- Prenašalka norm in vrednot neke družbe
- Brezosebni odnosi

3. Ekonomske institucije:

- Preskrba z materialnimi dobrinami (npr. podjetja, banke)

4. Politične institucije:

- Zaščita državljanov, vključevanje v javno in politično življenje
- Upravljanje javnih zadev, izvajanja funkcije oblasti
- Npr. parlament, sodišča

5. Kulturne institucije in religija:

- Omogočajo vraščanje posameznika v družbo
- Npr. gledališča, muzeji

Značilnosti družbenih institucij:

- So strukturirane
- Družbeni odnosi in vloge znotraj družbenih institucij so družbeno priznani in varovani
- So razmeroma trajne družbene tvorbe, ki omogočajo neprekinjenost (kontinuiranost)
- Utrjujejo obstoječe družbene odnose, vloge, družbeno življenje nasploh
- Funkcija družbenega nadzora in prisiljevanja

VIII. Družbeni sistemi

Globalne družbe:

- Širši sistemi, ki zagotavljajo obstoj in preživetje družbe in ljudi na določeni stopnji zgodovinskega razvoja
- Enostavne, majhne
- Zapletene, velike

Globalizacija= proces medsebojnega povezovanja, sodelovanja različnih delov sveta. Poteka na politični, kulturni in ekonomski ravni.

Temeljni pogoji za preživetje v globalnih družbah:

- Proizvodnja materialnih dobrin
- Jezik
- Družbene institucije
- Sistem norm in vrednot

DRUŽBENE RAZLIKE IN NEENAKOST

Družbena slojevitost= oblikuje se lahko na temelju, ki ga tvori družbena neenakost. Povezana je z oblikovanjem družbenih skupin-slojev, rangiranih v hierarhičnem razmerju, navadno na temelju bogastva, moči in ugleda.

I. Oblike družbene slojevitosti

1. Kastni sistem= primer za zaprt sistem družbene slojevitosti. Pripadniki najnižjega sloja se imenujejo pariye. Kar 20% prebivalstva ni spadalo v nobeno od kast. Kastni sistem je tesno povezan s hindujsko religijo.

Razdelitev indijske družbe:

- Brahmani (svečeniki)
- Kšatriji (vojaški in vladarji)
- Vajšiji (trgovci)
- Sudre (kmetje in obrtniki)

2. Sužnjelastništvo= prevladujoča oblika družbene slojevitosti v starem veku in je primer zaprtega sistema. Je oblika družbene slojevitosti, v kateri posamezniki pravno posedujejo drugega človeka.
3. Stanovi= za njih je značilno, da imajo posamezni sloji različne dolžnosti in pravice. Te so pridobljene z rojstvom, prehodi iz enega v drugega stanu pa so bili zelo težki.
4. Razredi= razredna slojevitost ni niti pravno niti religiozno utemeljena, zato so tudi meje med razredi bolj zabrisane, sistem je mnogo bolj odprt, prehodi iz razreda v razred so lažji, čeprav so še daleč od ideala enakih možnosti za vse.

II. Določnice družbene slojevitosti

Določnice družbene slojevitosti, ki jo navaja Weber:

- Ekonomsko stanje= ekonomska dimenzija razvrščanja se deli na imetje in dohodek. Bogastvo se nanaša na tisto, kar ljudje imajo, dohodek pa na tisto kar pridobivajo.
- Ugled= nanaša se na družbeno spoštovanje in priznanje ali celo občudovanje, ki smo ga deležni ali ga izražamo drugim. Ugled uveljavljamo z različnimi rituali predstavljanja, naslavljanja, ustrežljivosti...vse te dejavnosti služijo kot prestižni simboli, prek katerih realiziramo svoj ugled.
- Moč= pomeni možnost, da posamezniki ali skupina ljudi uveljavi svoje interese v družbi, čeprav proti volji drugih ljudi.

III. Razlage družbene slojevitosti

Delitev socioloških teorij:

- Funkcionalistične teorije, ki izhajajo iz konservativnih predpostavk in zagovarjajo obstoječo družbeno ureditev
- Konfliktne teorije, ki izhajajo iz radikalnih predpostavk

1. Funkcionalistične teorije:

- Funkcionalisti skušajo razložiti kako družbena slojevitost vpliva na ohranjanje stabilnosti družbe, ki je za funkcionaliste pogoj za razvoj in ohranitev družbe
- Najbolj znana avtorja funkcionalistične teorije družbene slojevitosti sta Kingsley Davis in Wilbert Moore. Prepričana sta, da je družbena slojevitost univerzalen in hkrati nujen pojav, brez katerega družbe ne morejo funkcionirati.
- Funkcionalisti so prepričani, da morajo obstajati neki univerzalni pogoji, ki jih mora izpolniti vsaka družba. Eden takšnih pogojev je, da morajo družbe razporediti ljudi v družbeni strukturi tako, da bodo opravljane vse za družbo pomembne vloge in da jih bodo opravljali najbolj sposobni ljudje tako, da bo to v korist družbe.
- Naloga družbene slojevitosti je v tem, da zagotovi, da na družbeno najbolj pomembne položaje pridejo najbolj sposobni ljudje. To nalogo uresničuje tako, da zagotavlja visoke nagrade za najvišje položaje.
- Družbena slojevitost naj bi predstavljala motivacijo za ljudi, da si pridobijo kvalifikacije in znanje za opravljanje posameznih vlog.
- Sistem družbene slojevitosti zagotavlja, da v medsebojni konkurenci zmagajo najbolj nadarjeni in najboljši.

Kriteriji, ki morajo obstajati za pomembnost nekega položaja:

- Enkratnost položaja oz. nezamenljivost položaja. Položaj nekega inženirja je pomembnejši od položaja poklicnih delavcev v neki stroki
- Odvisnost od položaja- pomeni, da so ostali položaji odvisni od določenega položaja. Zato morajo biti za družbeno pomembnejše položaje zagotovljena višja nagrada.

Kritike funkcionalistične teorije:

- Najbolj znani kritik je Melvin Tumin= meni, da je npr. težko dokazati, da so smetarji za družbo manj pomembni kot npr. sodniki. V zaprtih sistemih družbene slojevitosti in nadarjenosti ne morejo doseči družbeno pomembnih položajev. Startna pozicija ljudi iz nižjih slojev je v tekmovalnem sistemu že v samem začetku drugačna, kot ga imajo tisti iz višjih slojev.
- Michael Joung pa meni, da bi celo v sistemu popolnoma enakih možnosti za pridobitev vlog glede na sposobnost družbena slojevitost lahko vodila prej v konflikte kot v integracijo družbe, zato izraža dvom v liberalna načela pravične družbe.
- Kritiki posebej opozarjajo, da se je treba vprašati za koga je družbena slojevitost funkcionalna. Za vso družbo ali za samo določene sloje?

2. Konfliktne teorije

a) Marxova teorija družbene slojevitosti

- Za nastanek družbene slojevitosti je zanj bistvenega pomena odnos do proizvodjalnih sil
- Zanj so bile vse družbe, razen praskupnosti razdeljene v dve temeljni družbeni skupini, ki imata različen odnos do proizvodjalnih sil. Imenoval ju je razreda.
- Presežni produkt in razvoj privatne lastnine sta podlaga za nastanek razredne družbe
- Družba se deli na tiste, ki imajo sredstva za proizvodnjo in tiste, ki jih nimajo. Prav za to je to odnos izkoriščanja lastnikov nad nelastniki, kar v družbi vodi v stalen prikriti in občasen odkriti konflikt

- Kapitalistična družba je sestavljena iz 2 razredov= iz kapitalistov (lastniki sredstev za proizvodnjo= in delavcev (prisiljeni prodajati svojo delovno silo za plačo, da si zagotovijo preživetje)
- Kapitalisti delavcem plačajo samo del vrednosti, ki so jo ti ustvarili, drugi del pa si prilastijo v obliki presežne vrednosti oziroma profita.
- Marx je bil prepričan, da se bodo nasprotja v kapitalistični družbi stopnjevala, zaradi naraščajoče koncentracije kapitala bo prihajalo do vse večje polarizacije. Razmeroma majhen sloj bo imel čedalje več bogastva, večji sloj pa bo v primerjavi s prvim čedalje revnejši. Ta proces je imenoval pavperizacija (splošno osiromašenje).
- Zato naj bi v prihodnosti prišlo do revolucije- delavski razred bo vrigel z oblasti kapitaliste in uvedel brezrazredno družbo, ki ne bo poznala privatne lastnike proizvodjalnih sil.

b) Webrova teorija družbene slojevitosti

Po njegovem mnenju vplivajo na družbeno slojevitost:

- Ekonomska ureditev (razredi)
- Statusna ureditev (statusne skupine)
- Politična ureditev (politične stranke)

Ekonomska ureditev:

- Razred= skupina ljudi, ki ima podoben tržni položaj in zato prejema podobne ekonomske nagrade (plača).
- Razredni položaj= tržni položaj

Statusne ureditve:

- Statusne skupine= skupine ljudi, ki imajo podobno količino družbenega ugleda, imajo podoben statusni položaj
- Status= določen s količino družbenega prestiža

Politične ureditve:

- Pomeni razporeditev moči v družbi
- Stranke= družbene skupine, ki imajo skupne interese ter cilje in si poskušajo pridobiti čim večjo družbeno moč (množične politične stranke, sindikati, strokovna združenja, interesne skupine)

3. Sodobne teorije družbene slojevitosti

a) Ralph Dahrendorf

- meni, da so moderne družbe vedno bolj heterogene
- razvoj tehnologije je vplivalo na delitev dela
- manjši vpliv privatne lastnine
- iz tega pa izvira odnos med vladajočim in podrejenim
- prepričan je, da se razredi oblikujejo na podlagi podobne avtoritete oz. legitimne oblasti znotraj različnih družbenih dejavnosti

IV. Raziskovanje družbene neenakosti

Subjektivna metoda:

- Pri tej metodi raziskovalci sprašujejo ljudi, s katerim razredom se identificirajo. Tako anketiranci sami sebe uvrščajo v določeni razred, zato tej metodi pravimo tudi samouvrstilna metoda
- Metoda ima veliko pomanjkljivosti (uvrstitev je lahko izraz težnje anketiranca)
- ima pa tudi nekatere prednosti (možnost jo je uporabiti na veliki populaciji)

Reputacijska metoda:

- Ljudje se ne uvrščajo sami v razrede ampak jih uvrščajo drugi

- Metoda primerna za preučevanje družbenega raziskovanja v majhnih skupnostih, saj zahteva poznavanje drugih

Objektivna metoda:

- Temelji na kriterijih, ki naj bi jih bilo lažje meriti.
- Kriteriji, ki jih navadno upošteva objektivna metoda so dohodek in poklic oz. izobrazba
- Te podatke je razmeroma lahko pridobiti, lahko pa je tudi ugotavljati različne korelacije, ki so vezane na razred
- Ta metoda je uporabna tudi za velike skupnosti

V. Družbena slojevitost v sodobni družbi

1. Delavski razred

Sem prištevamo predvsem t.i. manualne delavce (nekvalificirane, polkvalificirane in kvalificirane delavce). Pogosto jih imenujemo plavi ovratniki.

Značilnosti delavskega razreda:

- Imajo manjšo zanesljivost pri plači in zaposlitvi in manj dodatnih ugodnosti (izbira dopusta, uporaba službenih avtomobilov, dostop do izobrazbe)
- Njihove možnosti napredovanja so majhne
- Razlike so tudi na drugih življenjskih področjih (zdravstvo, šolanje otrok, stanovanjski pogoji)
- Razlike se kažejo tudi v vrednotah, stališčih in načinu življenja
- Delavci delo doživljajo instrumentalno- v njem ne iščejo zadovoljstva, ampak jim je zgolj sredstvo za zaslužek-
- Tudi vzgoja otrok je usmerjena v disciplino in orientacijo na »zanesljive« poklice.
- Usmerjeni so v sedanjost.
- Volilno obnašanje- delavci glasujejo za delavske stranke.

2. Srednji razred

Po 2. Sv. Vojni se je razširil sloj nemanualnih delavcev oz. t.i. belih ovratnikov.

Značilnosti delavskega razreda:

- Drugačen odnos do dela, od njega pričakujejo večje zadovoljstvo, napredovanje v karieri, sklepajo prijateljstva
- V vzgoji otrok manj poudarjajo disciplino, do otrok so bolj strpni, imajo večja pričakovanja glede njihovega uspeha-
- Intelektualni poklici se niso izognili procesu deprofesionacije (medicinska sestra porabi čedalje več časa za administracijo)

VI. Revščina

Opredelitev revščine:

- Mnogi znanstveniki so se ukvarjali s problemom kriterijev za revščino
- Absolutna revščina= revščina na robu preživetja. Ta temelji na določitvi minimalnih potreb, ki morajo biti zadovoljena za obstanek (hrana, stanovanje, zdravstvo). Nekateri so obseg teh potreb razširili še na kulturne potrebe (izobraževanje, varnost, prosti čas, zabava), ki naj bi bile ravno tako majhne za preživetje
- Relativna revščina= ta temelji na oceni, kaj je sprejemljiv način življenja glede na družbene zahteve. Potrebe se namreč spreminjajo (avtomobil je bil nekoč luksuz, danes je način življenja)

Razlage revščine:

- Teorija začaranega kroga= meni, da na revščino vpliva večje število dejavnikov, ki drug drugega podpirajo in onemogočajo človeku, da bi se iztrgal iz objema revščine. Poleg tega ugotavlja, da je biti reven pogosto drago (revni dobivajo manj ugodne kredite...)

- Teorija kulturne revščine= ta razlaga izhaja iz prepričanj, da se način življenja revežev razlikuje od načina življenja drugih pripadnikov. Zato oblikujejo posebno kulturo oz. subkulturo revežev. Revni se čutijo izključene iz družbe.
- Teorija situacijske prisile= meni, da je obnašanje revnih prej posledica okoliščin, v katerih živijo kot pa kulture same.
- Strukturnalni pristop k problemu revščine= mnogi sociologi obravnavajo revščino kot družbeni problem, ki ima svoje mesto v družbeni slojevitosti in družbeni neenakosti nasploh.

Revščina in družbena slojevitost:

- Markistični pristop= za ta pristop je značilno, da na revščino gleda kot nujen proizvod kapitalistične proizvodnje in pogoj za bogastvo ostalih.
- Vebrovski pristop= za ta pristop je značilno, da izhaja iz tržne situacije. Položaj je odvisen od moči posameznih slojev, da bi vplivali na delovanje trga v svojo korist.
- Nekateri sociologi so prepričani, da je revščina funkcionalna, saj koristi mnogim, najbolj pa najbogatejšim slojem. Funkcija revščine naj bi bila v tem, da zagotavlja poceni delovno silo za nezaželena dela, ki jih revni ne morejo zavriniti.

VII. Družbena mobilnost

Družbena mobilnost= premikanje posameznikov (ali skupine) znotraj posameznega družbenega sloja ali med različnimi družbenimi sloji.

Visoka mobilnost bi pomenila, da je družba zagotovila za vse posameznike enake možnosti, da dosežejo status glede na svoje sposobnosti. Večina otrok v primerjavi s svojimi starši dosega približno enaki status. Za vzpon posameznika je zelo pomembno izhodišče iz katerega nekdo začneja

Vrste mobilnosti:

- Horizontalna mobilnost= gre za spremembo, ki pa ne pomeni prehoda na višji ali nižji družbeni položaj (npr. trgovec postane cvetličar)
- Vertikalna mobilnost= posameznik napreduje v višji družbeni status ali zdrsne v nižji družbeni status (npr. lastnik lokala propade in postane natak)
- Intrageneracijska mobilnost= pri tej mobilnosti gre za mobilnost posameznika v času njegove kariere
- Intergeneracijska mobilnost= ko posameznik spremeni svoj družbeni status glede na status svojih staršev.